

PODRAVINA, ČASOPIS ZA MULTIDISCIPLINARNA ISTRAŽIVANJA, VOL. IX, BROJ 18, KOPRIVNICA, STUDENI 2010, STR. 1-180, MERIDIJANI, SAMOBOR, 2010.

U ovom, osamnaestom, broju *Podravine* možemo čitati deset znanstvenih članaka te niz priloga u uobičajenoj rubrici *Prikazi*. Prvi dio broja čini blok od pet članaka posvećen Stjepanu Brodariću, svećeniku, diplomatu i humanisti koji je zasigurno važna, i to ne samo crkvena i diplomatska ličnost, nego i važan pisac historiografskog djela kroz koje dobivamo uvid u vojne i političke događaje s početka šesnaestog stoljeća.

Prvi članak, autora Hrvoja Petrića, spomenutog bloka nosi naslov *O posjedima obitelji Brodarić (s posebnim osvrtom na stariju povijest Jerišina/Herešina)* u kojemu autor nastoji ocrtati obiteljsko, gospodarsko i socijalno, okružje u kojemu je rođen Stjepan Brodarić; posebno važan dio članka, osim vrijednih geografskih i historiografskih podataka, je prikaz gospodarskih okolnosti ranog Novog vijeka, posebno u okružju trajnih sukoba s Turcima. U sljedećem članku *Remarks to the Biography of Istvan Brodarics*, autor Peter Kasza donosi neke manje poznate podatke o Brodarićevom životu, oslanjajući se posebno na mađarske izvore. U sljedećem članku *King John I of Szapolyai's Diplomat: István Brodarics* autor Teréz Oborni ocrtava složen odnos Brodarića i Ivana Zapolje, posebno uzevši u obzir politički kontekst vremena. Ishodišna točka i u ovom članku je Mohačka bitka (1526.) koja je po mnogočemu značajna za politička i vojna događanja ranog novovjekovlja na ovim prostorima. Osim ocrtavanja ovog okvira autor donosi kratak prikaz sukoba za prevlast između Ferdinanda Habsburškog i Ivana Zapolje oko mađarske krune. Posebnu pažnju autor pridaje prikazu Brodarićeve diplomatske vještine i pregovaračkog umijeća. U sljedećem članku naslova *Stjepan Brodarić kao biskup Pečuha (1532-1537)* autor Szabolcs Varga donosi temeljit prikaz jedne od važnijih, iako prijepornih, faza u Brodarićevom životu. Autor daje prikaz Brodarićeva života, posebno diplomatskih i biskupskih aktivnosti, u kontekstu onovremenih političkih događanja. I ovdje autor veliku važnost pridaje Brodarićevom odnosu s Ivanom Zapoljom koji je pomno, pa i preko slavonskih političkih krugova kojima je pripadao i Brodarić, gradio protuhabsburško djelovanje u svom pohodu na vlast. Vrijedi ponoviti autorovu ocjenu Brodarićevog biskupskog djelovanja: bio je izuzetan diplomat, a njegovo biskupsko i pastoralno djelovanje bili su znatno slabiji. Posljednji članak ovog bloka autora Zoltána Gözsya nosi naslov *Verisima Historia "Cancellarius, qui apud pregnem erat"* (*Stjepan Brodarić*) a riječ je o prikazu Brodarićevog djela *De conflictu Hungarorum cum Solimano Turcorum Imperatore ad Mohacz, verissima historia*, u kojemu ovaj prikazuje događaje uoči i oko Mohačke bitke. Ovo djelo objavljeno je u Krakovu 1527., dakle odmah poslije spomenute bitke, pa može biti čitano ne samo kao historiografski izvor, nego i kao jedno od svjedočanstava prijelomnih trenutaka života ljudi ovih krajeva. Autor donosi minucioznu analizu djela pomno razlažući historiografsku građu od mogućih Brodarićevih uvida i interpretacija. Važno je uočiti dvije stvari; prvo, Brodarić pokušava objasniti razloge katastrofalnog poraza u Mohačkoj bitci iz čega možemo iščitati složene sklopove odnosa onovremenih aktera, i drugo; narav teksta je takva, kako primjećuje autor, da možemo iz nje mnogo doznati o Brodarićevom karakteru i ćudi. Tako autor napominje da je ovo djelo, djelo uravnoteženog i odmjerenog čovjeka. Zasigurno će ovaj rad, kao i cjelokupan blok posvećen Brodariću, biti važna točka u daljnjim historiografskim istraživanjima brojnih problema.

U drugom dijelu ovog broja *Podravine* može čitati problemski i metodološki pet raznovrsnih radova. Prvi od njih *Prikaz Janusa Pannoniusa u djelu Antonija Bonfinija rerum ungaricarum decades* autorstvo je Dražena Nemeta. Riječ je o prikazu života značajnog humaniste Janusa Pannoniusa (Ivana Česmičkog) kako je ovaj predstavljen u djelu *Rerum Ungaricum Decades* kojega je autor suvremenik Česmičkog Antonio Bonfini, inače dvorski povjesničar kralja Matije Korvina. Važno je istaknuti nekoliko vrijednih dimenzija ovog članka. Prvo, dobivamo vrijedan prikaz života Česmičkog, kako ga vidi Binfini, s posebnim naglaskom na politička strujanja onog vremena.

Bonfini u svom tekstu važnu ulogu pridaje prikazu Česmičkovljevog odmicanja od (čak i izdaju) Korvina kao i rehabilitaciji Česmičkog koja je uslijedila nakon njegove smrti a bila je potaknuta od samog kralja Matije Korvina. Kako zapaža autor, iako je Česmički u Bonfinijevom djelu prikazan kao vrstan pjesnik, kraljev pouzdanik i diplomat, Bonfinijeva kronika nije sasvim pouzdana budući da u njoj postoje određene netočnosti vezane uz kronologiju. Ipak, kako procjenjuje autor članka, ovaj izvor je dragocjen za izučavanje života važne osobe Ivana Česmičkog, i njegova utjecaja na političke i vjerske događaje onog vremena. Slijedi članak *Prilozi poznavanju uvjeta i kvalitete života u ranonovovjekovnom podravskom selu – na primjeru Torčeca kraj Koprivnice* kojeg su autori Mario Novak i Siniša Krznar. Riječ je o prezentaciji arheoloških istraživanja koja su provođena na arheološkom nalazištu Torčec, s posebnim osvrtom na istraživanje grobišta. Autori temeljito prezentiraju tijek i učinke istraživanja o čemu svjedoči minuciozan popis grobova. Koristeći se suvremenim metodama istraživanja, u kojima značajnu ulogu igra interdisciplinarni spoj arheoloških, antropoloških, medicinskih, historiografskih, itd. znanja, autori dolaze do saznanja o životu ljudi spomenutog vremena i lokaliteta, s posebnim osvrtom na kvalitetu života, i bolesti od kojih su bolovali, posebno riječ je skorbutu, degenerativnom oštritisu i brojnim zaraznim bolestima koje su učinile kvalitetu života dosta niskom. Slijedi obimni članak autorica Mire Kolar-Dimitrijević i Elizabete Wagner naslovljen *Peršićev Mlin u Virju – nastajanje, razvoj i kraj od 1912. do 1948.* Riječ je o velikoj studiji koja razotkriva nekoliko slojeva; prvo dobivamo informacije o povijesti mlinarstva i širenju mlinarske industrije, s posebnim osvrtom na mlinarstvo Podravine. Nadalje, dobivamo podatke o obitelji Peršić, posebno o Matiji Peršiću koji je osnivač i višedecenijski upravljač mlinom u Virju. Najveći dio članka posvećen je pregledu razvoja i rada mlina, a kroz taj pregled autorice prosijavaju lokalnu gospodarsku povijest i politička strujanja vremena. Važan dio članka, kao i brojna dokumentacija u prilogu, posvećen je razdoblju Drugog svjetskog rata i neposredno nakon njega. Ovo razdoblje je ujedno okvir preslojavanja i restrukturiranja društva u nekoliko navrata, što je svakako teretan proces koji je ostavio mučnog traga i na brojne obiteljske privredne djelatnosti, kao što je i mlin u Virju. Vrijedi napomenuti da se ovaj članak može čitati i kao obiteljska povijest budući da obiluje brojnim osobnim zapažanjima, sjećanjima i uspomenama. Može se učiniti da ovi uvidi nisu primjereni znanstvenom radu, no s druge strane, teško je umaći dojmu da historiografija ponekad nosi okus osobnoga, posebno kada je riječ o regionalnoj ekonomskoj povijesti. Zasiurno ovaj rad je vrijedan prilog rekonstruiranju brojnih dimenzija života jedne obitelji unutar spomenutog lokaliteta.

Slijedi članak Petre Somek *Osnovni tipovi i ruralnih kućišta i kuća u Podravini*. U ovom obuhvatnom prikazu tipova gradnje, koji osim graditeljskih uvida donosi brojne dragocjene podatke iz sfera etnologije, geografije i studija regionalne kulture. Autorica donosi pregled osnovnih tipova kućišta, kao i osnovne tipove stambenih i gospodarskih objekata. Riječ je o širokom rasponu graditeljskog umijeća i brojnim odgovorima na upite života, ovo posljednje posebno je vidljivo u prikazu gospodarskih objekata, mijena njihovih oblika, položaja, namjene, itd. U ovom segmentu rada doista možemo čitati vrsnu regionalnu gospodarsku povijest, tim više što autorica donosi brojne grafičke priloge, bogat foto-materijal i tumačenja kazivača. Zasiurno riječ je o važnom prilogu koji osim znanstvene i historiografske vrijednosti ima i emocionalnu vrijednost budući da dobrim dijelom opisuje i prikazuje svijet, i življenje u tom svijetu, koji polako nestaje.

Posljednji član *Prilog poznavanju njemačko-hrvatskih jezičnih dodira na području Križevaca* autorstvo je Valentine Papić i Renate Husinec. U ovom članku riječ je jezičnoj i historiografskoj analizi dodira dvaju jezika i kultura iz kojih ti jezici izranjaju. Autorice prikaz problematike razlažu u nekoliko slojeva. Prvo, donose podatke o prvim kontaktima dvaju jezika, nadalje slijedi faza intenzivnog utjecaja njemačkog na hrvatski jezik koju autorice prikazuju s posebnim osvrtom na lokalitet Križevaca i okolice za vrijeme Vojne krajine. Devetnaesto stoljeće, kako prikazuju autorice, donosi još snažnije utjecaje, budući da historijske prilike oblikuju odnose veće gospodarske

povezanosti. Hrvatsko-njemački dodiri na poseban način prikazuju svoja očitovanja u dvadesetom stoljeću u kojem dolazi do nekoliko spajanja i žestokih lomova u odnosu ovih kultura. Kraj stoljeća, i opet inspiriran političkim i gospodarskim – ali ovaj puta globalnim promjenama, donosi smanjenje dodira i međusobnih ispreplitanja. Ipak, nedvojbeno se mora ustvrditi, što ovaj članak vrsno čini, da je utjecaj njemačkog kroz stoljeća ostavio brojne tragove na razvoj hrvatskog jezika, kao što je i njemačka kultura utjecala i na brojne društvene i gospodarske tokove života u Hrvatskoj.

Posljednji blok ovog broja *Podravine*, kao što je to i uobičajeno za znanstvene časopise, donosi niz prikaza knjiga, znanstvenih i kulturnih događanja i skupova a to je svakako važna zabilješka kulturnog života regije i okružja kojemu je ovaj časopis primarno usmjeren. Ipak, i povrh toga važno je i ovdje ponoviti vrijednost i visoku razinu znanstvene ozbiljnosti časopisa *Podravina*, što neminovno tvori čvrstu platformu za daljnja istraživanja.

Tomislav KRZNAR

TOMISLAV KRZNAR, BIOETIČKI MOZAIK. POKUŠAJ PRIKAZA OKOLIŠNE PROBLEMATIKE U BIOETIČKOM KONTEKSTU, VELEUČILIŠTE U KARLOVCU, KARLOVAC, 2009, 107 STR.

Knjiga *Bioetički mozaik. Pokušaj prikaza okolišne problematike u bioetičkom kontekstu* Tomislava Krznara promišljeno je i pregledno raspodijeljena u četiri tematske cjeline, te njima pripadna poglavlja i podpoglavlja. Na početku knjige nalazi se autorov uvodnik ("Umjesto uvoda"), a na kraju zaključak ("Umjesto zaključka") i dodaci (popis objavljenih radova autora, bibliografija i pojmovnik). U metodološkom aspektu, kojega treba procjenjivati kako po primjerenom korištenju znanstvene aparature, tako i po strukturnim elementima knjige, *Bioetički mozaik* je besprijekorno izvedeno znanstveno djelo. Posebno treba pohvaliti autorov trud oko izrade pojmovnika koji je koristan ne samo s obzirom na sadržaj knjige.

U prva dva poglavlja, "Okoliš je sve oko nas?" i "Čovjek – priroda – okoliš", autor razmatra neke od ključnih pojmova okolišne (ekološke) i bioetičke rasprave, prvenstveno pojam okoliša/prirode, smještajući svoje razmatranje u kontekst suvremene znanstveno-tehničke civilizacije i ekološke krize. Iako je fenomenologija ekološke krize podloga autorova pristupa, naglasak je stavljen na konceptualni okvir za ovu raspravu, te pokušaj da se razmrsi uzroke i mehanizme koji su doveli do ovoga stanja suvremenog čovječanstva i Planete. Pritom su primjereno prezentirani filozofijski, etički i drugi teorijski odgovori na ove izazove, poput "dubinske ekologije". Sa zadovoljstvom mogu ustvrditi kako se autor uključuje u onu struju suvremenih filozofijskih i bioetičkih rasprava koja aktualne probleme promišlja dubinski, na liniji konceptualne i životnosvjetovne povezanosti čovjeka, tehnike i prirode, za što nam kao izvrstan primjer može poslužiti Hans Jonas. U trećem poglavlju, "Res extensa", na prethodno utvrđenoj podlozi autor pristupa pojedinim problemima koji se pojavljuju u ovom horizontu, kao što su genetički modificirani organizmi i općenito suvremena genetika, pokusi na životinjama i utjecaj globalizacije na okolišne probleme. Sve to, pak, kulminira u četvrtom poglavlju knjige, "U predvorju bioetike", koje se može smatrati i najvažnijim poglavljem knjige, jer tu autor proširuje perspektivu, pokazuje zašto i kako se ranije naznačeni teorijski i praktički problemi mogu i trebaju razmatrati u horizontu bioetike, razjašnjavajući pritom što je bioetika, kako je nastala i kako se razvijala, te kakav oblik bioetike je najpotentniji u pristupu recentnim ekološko-etičkim i socijalno-ekološkim problemima. Također, u ovom posljednjem poglavlju postaje jasno zašto je autor

Ekonomska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Journal for Economic History and Environmental History

Volumen VII. / Broj 7
Zagreb - Samobor 2011.
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR - 10000 Zagreb
tel.: +385/1/61-20-148, fax: +385/1/61-56-879

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Sunakladnici / Co-publishers:

Sekcija za gospodarsku povijest Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti Zagreb
(moderator: Hrvoje Petrić)

Međunarodni istraživački projekti: »Triplex Confinium - Hrvatska višegraničja u euromediterranskom kontekstu« (voditelj prof. dr. sc. Drago Roksandić) i Triplex Confinium - »Hrvatska riječna višegraničja« (voditeljica: doc. dr. Nataša Štefanec) Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Urednici / Editors-in-chief:

Hrvoje Petrić, Drago Roksandić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Močanin,
Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Roksandić - predsjednik (*Zagreb, Hrvatska*), Daniel Barić (*Le Havre-Pariz, Francuska*), Slaven Bertoša (*Pula, Hrvatska*), Zrinka Blažević (*Zagreb, Hrvatska*), Tatjana Buklijaš (*Cambridge, UK*), Boris Golec (*Ljubljana, Slovenija*), Hrvoje Gračanin (*Zagreb, Hrvatska*), Paul Hirt (*Tempe, SAD*), (Andrej Hozjan (*Maribor, Slovenija*), Halil İnalçik (*Ankara, Turska*), Egidio Ivetić (*Padova, Italija*), Silvije Jerčinović (*Križevci, Hrvatska*), Karl Kaser (*Graz, Austrija*), Isao Koshimura (*Tokio, Japan*), Marino Manin (*Zagreb, Hrvatska*), Christof Mauch (*München, Njemačka*), Kristina Milković (*Zagreb, Hrvatska*), Ivan Mirnik (*Zagreb, Hrvatska*), Mirjana Morosini Dominick (*Washington D.C., SAD*), Géza Pálffy (*Budimpešta, Mađarska*), Daniel Patafta (*Zagreb, Hrvatska*), Lajos Rácz (*Szeged, Mađarska*), Gordan Ravančić (*Zagreb, Hrvatska*), Marko Šarić (*Zagreb, Hrvatska*), Mladen Tomorad (*Zagreb, Hrvatska*), Jaroslav Vencalek (*Ostrava, Češka*), Milan Vrbanus (*Slavonski Brod, Hrvatska*), Zlata Živaković Kerže (*Osijek, Hrvatska*)

Prijelom / Layout:

Saša Bogadi

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić

ISSN:

1845-5867

Tisak i prijelom/ Layout and print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2011.

Adresa uredništva / Mailing address:

Hrvoje Petrić (urednik)
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: h.petric@inet.hr

Tiskano uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa RH i Koprivničko-križevačke županije

PRIKAZI KNJIGA

Gyulai Eva, Horvath Zita, Turbuly Eva, Gospodarstvo i društvo međimurskog vlastelinstva u 17-18. stoljeću (Andreja Talan)	140
Joan Dunayer, Specizam, Diskriminacija na osnovi vrste (Tomislav Krznar)	142
Podravina, Časopis za multidisciplinarna istraživanja, vol. IX, broj 17 (Tomislav Krznar)	145
Podravina, Časopis za multidisciplinarna istraživanja, vol. IX, broj 18 (Tomislav Krznar)	148
Tomislav Krznar, Bioetički mozaik (Hrvoje Jurić)	150
Ian G. Simmons, Globalna povijest okoliša: od 10000. pr. Kr. do 2000. n. Kr. (Aleksandra Đurić)	151
J. Donald Hughes, Što je povijest okoliša? (Aleksandra Đurić)	154
Zapisnik franjevačkog samostana u Našicama. Knjiga I (1739. – 1787.) (Danijel Patafta)	156
Slaven Bertoša, Osebjuno mjesto austrijske Istre: Lupoglavski kraj u srednjem i novom vijeku (Igor Eterović)	158
Radovi Zavoda za znanstveni rad u Varaždinu, br. 22 (Iva Potočnik)	161
Historia Varasdiensis. Časopis za varaždinsku povjesnicu br. 1 (Iva Potočnik)	162
Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, br. 42 (Igor Razum)	163
Prostorno planiranje u Jugoistočnoj Europi (Do Drugog svetskog rata) (Marko Šarić).....	165
Molve – ljudi, selo i okoliš u dugom trajanju, društvo za povjesnicu i starine (Dragutin Feletar)	168
ZNANSTVENI SKUPOVI	170
UPUTE SURADNICIMA / INSTRUCTIONS TO CONTRIBUTORS	179

Popis suradnika u časopisu »Ekonomika i ekohistorija«, broj 7 (2011.):**Karl Kaser**, Universität Graz**Drago Rokandić**, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu**Daniel Barić**, Université François-Rabelais, Tours**Hrvoje Petrić**, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu**Zoltán Hajdú**, Centre for Regional Studie, Hungarian Academy of Sciences, Pečuh**Mira Kolar-Dimitrijević**, Draškovićeve 23, Zagreb**Harald Heppner**, Universität Graz**Nataša Kolar**, Pokrajinski muzej Ptuj – Ormož**Željko Holjevac**, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu**Igor Žiberna**, Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru**Mirela Slukan Altić**, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar Zagreb**Ljudevit Tropan**, Hrvatske vode Zagreb**Andreja Talan**, student, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu**Tomislav Krznar**, Veleučilište u Karlovcu**Hrvoje Jurić**, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu**Aleksandra Đurić**, Sveučilište Eötvös Loránd u Budimpešti**Dragutin Feletar**, član suradnik HAZU, Zagreb-Koprivnica**Daniel Patafta**, Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Zagrebu**Igor Eterović**, Lovran**Iva Potočnik**, Varaždin**Igor Razum**, student, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu**Marko Šarić**, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu**Vladimir Šadek**, Koprivničko-križevačka županija**Csaba G. Kiss**, Sveučilište Eötvös Loránd u Budimpešti**Vjeran Kursar**, Filozofski fakultet, Zagreb

Ekonomsku i ekohistoriju referiraju:

HISTORICAL ABSTRACTS, ABC CLIO Library, Santa Barbara, California, USA

AMERICA: HISTORY AND LIFE, Washington, USA

JOURNAL OF ECONOMIC LITERATURE (JEL), Pittsburgh, USA

CENTRAL AND EASTERN ONLINE LIBRARY, Frankfurt am Main, Deutschland

ECONLIT - AMERICAN ECONOMIC ASSOCIATION, Nashville, USA